کھٹیا وٹیا
اشفاق احمد

کھٹیا وٹیا
اشفاق احمد
سنگِ میل پبلی کیشنز ○ لاہور

ضابطہ

۱۹۸۸ء

پبلشر —— نیاز احمد
سنگ میل پبلی کیشنز۔ لاہور

پرنٹرز —— کمبائن پرنٹرز۔ لاہور

قیمت —— ۶۰/۰۰ روپے

ISBN-969-35-0065-2

میری دسویں تے ایف اے دی درمیانی مُدّت
وچکار جیون والی سعیدہ مرحومہ دے ناں !

عرض گزارش

تہانوں سب نوں پتہ اے کہ مَیں شاعر نئیں، نہ میرے کول شاعری دا وَل اے تے نال ای مَیں کدے ایس جُوع وِچ اُترن دی کوشش کیتی اے ــــ ایہہ ساریاں نظماں وَا ورولے وانگوں اِک پاسیوں آئیاں تے مینوں بھوانٹیاں دے کے دوجے پاسیوں نکل گئیاں۔

اَج توں پُورے باراں ورھے پہلاں ۱۲ جولائی دی دوپہر نوں ایس جِنّ مینوں قابو کیتا تے ستمبر دی باٸی تریخ نوں مینوں چھڈ گیا۔ جاندے ہوئے نشانی دے طور تے میری شاعری دا گھڑا بھن گیا۔ اوہدے مگروں مَیں بڑا چارا لایا بڑی کوشش کیتی پر اِک مصرعہ وی میرے نیڑے نہ ڈھکیا۔ ایدھا ایہہ مطلب نئیں بئی ایہہ شاعری کوئی کیفیاتی یاں وارداتی شاعری اے یاں خدانخواستہ ایدھے اُتے کشف دی تریل پئی ہوئی اے۔ یاں ایدھے وِچ کوئی ڈونگھیاں گہرائی اے جیہڑھی ووھی شاعری وِچ ہوئیا کردی اے تے سیانے اوھدا کاڈھ کڈھن لئی بڑیاں بڑیاں اوکھیاں گلاں دسیا کردے نیں ــــ ایسی کوئی گل نئیں ایہہ تے بس اینویں ای سدھی پدھری جئی تُک بندی اے جیہڑھی دُوروں شاعری ورگی لبھدی اے۔

محبّت کرن والے تے سدّھے بندیاں دی اَج وی ایس دُنیا وِچ کوئی تھوڑ نئیں۔ سجاد حیدر ہوراں جدوں میرے کولوں ایہہ نظماں سُنیاں تے راتوں رات بیٹھ کے اِک بہت ای اعلیٰ تے تعریفاں نال بھریا مضمون ایس شاعری تے لِکھ دِتا۔ میرا دِل کردا سی اوہ مضمون دیباچے دے طور تے ایس کتاب وِچ شامل کراں پر مُشکل اے اوہ کدھرے گواچ گیا۔ ممتاز مفتی کہندا اے "اوہ مسعود قریشی کول اے"۔ مسعود کہندا اے "سی تاں سی پر شید میرے کولوں سجاد نے واپس لے لیا سی"۔ تے

سجاد ہوری کہندے نیں "مَیں اوھنوں دوبارہ ٹچ اپ کر کے کسے نوں واپس کر دِتا سی، ہُن یاد نئیں آندا کس نوں دِتا سی"۔

آذر زوبی نال میرا بسر وڈھنوں وَیر توں وی لما یارانہ اے۔ ہُن چالی وچ اسیں اِک دوجے دے واقف ہوئے تے گڈی ایتھوں تیکر رِکھ لیائے۔ اوس نے جدوں ایہہ نظماں سُنیاں تے کھیڑے پے گیا بئی مَیں ایہناں نوں السٹریٹ کراں گا۔ مَیں کہیا "دو ترن کر دے" آکھن لگا "ساریاں کراں گا"۔ مَیں اودھرے کولوں ایہہ نظماں لکا لیاں پر جیڑھیاں جیڑھیاں اوھنوں یاد رہ گیاں اوھناں نوں السٹریٹ کرن توں باز نئیں رہ سکیا۔ مَیں تے جدوں وی ایہناں نوں وہیندا آں ایہی آکھنا آں بئی نظماں توں مُورتاں سوہنیاں نیں۔

اَج توں کئی سال پہلے محمد یُوسف نگینہ نے ایہناں نظماں دی کتابت کیتی تے فیر میرے نال گُسّے ہو گیا کہ اپنے وَرھے کتاب کیوں نئیں چھاپی۔ ہُن جو مَیں چھاپن لئی کڈھی تے غلطیاں لان توں انکاری ہو گیا اج تے زرامن نئیں پر ایس کتاب دے سلسلے وچ ہالی وی گُسّے ای اے۔

مَیں ایہناں نظماں تے عنوان دین دے بجائے نمبر دِتے نیں۔ اصل وچ نظم دا عنوان میرے حساب نال بن دا ای نئیں۔ اِک دن بیٹھ کے ساریاں نظماں تے عنواناں دے چوکھٹے جڑن دا ترکھانا کم میرے کولوں ہو نئیں سکدا۔ نالے سچی گل ایہہ اے کہ مینوں تے اِک تھاں ایہہ نظماں ای لبھیاں نیں جے کدھرے عنوان وی نال ای لبھ جاندے تے مَیں اوہ وی رکھ دیندا۔ ہُن تے بس اوس ویلے دا ایہو کھٹیا وٹیا اے، ایسے نال ای گزارا کرو۔

اشفاق احمد

"داستان سرائے"

۱۲۱۔ سی ماڈل ٹاؤن، لاہور

ترتیب

کاں کاں کاں مَیں کیڑھے پاسے جاں ۹
میرے دل دا محرم تُوں ۱۰
سوہنے رب دا لیں نظارا ۱۱
ٹُوں ٹُوں ٹُوں، چینجا پنجے رُوں ۱۲
اسیں کل مکلّے رہنٹ ۱۴
اَدھی راتیں اُلّو بولن ۱۶
کِکّھی واسِس کٹورا ئے کے ۱۹
میری شکل ہے تیرے ورگی ۲۰
پھٹے مُنہ اوئے کموتیے ۲۱
لڈو کھیڈدے یار نال ۲۲
میرے کول کپاہ دی شُوشُک ۲۵
چھاونی آئے پُل توں ۲۶
کندھاں اُتے ویلاں چڑھیاں ۲۷
دل دریا سمندروں ڈونگھے ۲۸
قلعے دی کندھ تے بابر بجّے ۲۹
اوکھا گھاٹ فقیری دا ۳۰
بال کھیڈدے آپُو ٹاپُو ۳۱
بدّل گجّے مینہ وَسّے ۳۳
اوکھا عشق سسّی دا بُری پھسّی دا ۳۴
بُت کریلے دھاگے بدّھے واہ وا پکّے ۳۷
گھُورے اندر تھاپیاں ۳۸
بچّنے میرے پیار سی سارے مل گئے اَج ۳۹
آجا بہہ جا دو گھڑی ۴۱
اسم شریف جناب دا ۴۲
ڈگھانے دا لال بھبا ۴۴
وڈّھے وڈّھے شاہ شکندر ۴۷
بکراں ہیٹھاں کھال، کھال وِچ بکریاں ۴۸
بندیاں نوں کی کھتا ۴۹
نیلے کچّی دوپٹے والی ۵۰
واہ وا سوہنٹ شہر سی ۵۱
رات نوں بولن والے ہُڈیے ۵۳
شاماں ویلے پیلی دُھپ وِچ ۵۴
چھ ورھے دا میرا کاکا ۵۸
جس ویلے مَیں کل مکلّا ۵۹
تیرے نال محبت پا کے ۶۱
بے مَیں کالی ٹُس ٹُس کردی ۶۳
بڈّھا ہویا گبّا ہویا ۶۵
اَدھی راتیں چُپ چپیتے ۶۷
بابا بڈّھا ۶۹
ورھیاں پچھوں یاد نے تیری ۷۱

جے ایڈا مشہور نہ ہُندا ۷۵
اُچے اُچے تکھے تکھے کالے شاہ پہاڑ ۷۶
سوہنے شہر دے سوہنے لوکو ۷۸
سوچاں دی ٹُوٹی دے اندر ۷۹
اِک ڈاکٹر ڈاکا ماریا ۸۱
پَیلی ورگے سوہنیے کُڑیے ۸۲
ٹھنڈے سیت ناراں وِچ ۸۳
تیری گلی چوں لنگھن لگیاں ۸۵
لوکاں کولوں مُنہ لکاندا ۸۶
سِنگل بَینڈ دا ریڈیو مَیں ۸۷
اُدھ اسمانیں چکر لا کے اُترن لگا پُور ۸۹
کُرسی توں اُٹھ کے صوفے تے جا بہنا ۹۲
بُڈھا بگّا ڈھگّا ۹۵
اِک دن شاہی مسجد وِچوں ۹۷
کالے کالے ہتھاں اُتے لال لال مہندی ۹۹
مہر محبت روہی ترتیڑ ۱۰۰
مُنہ ہنیرے اُٹھ کے سَیر کرنی چنگی اے ۱۰۱
سُنجے دِل دے کھوے اندر ۱۰۲
جے مَیں ڈر گیا ۱۰۳
کدے کدے تے دِل کردا اے ۱۰۵
چیت مہینہ چھُپیاں لے کے ۱۰۷
تیریاں اکھاں وِچ اُداسی ۱۰۸
نہ کوئی جھگڑا نہ کوئی جھیڑا ۱۱۰
شہرت ناموری دا لگڑ اُچیاں بانگاں دیوے ۱۱۱
درگاہاں تے فاتحہ مگروں ۱۱۲
ہاریا، بہینا، ٹھٹھیا بندا ۱۱۳
نہ کوئی دُکھ نہ روگ بماری ۱۱۴
میرے دل دے کاٹھ گدام وِچ ۱۱۶
پالا لگے رات نوں ۱۲۰

1

کاں کاں کاں

میں کیہڑے پاسے جاں

اندر باہر چار چُفیرے

ہر تھاں تیرا ناں

"کتھے اے بئی ڈیرا تیرا

کتھے تیرا گراں؟"

مینوں پُچھے چِٹھی رساں

میں اوہنوں کیہہ آکھاں

2

میرے دِل دا محرم تُوں

ربّا ! تو ئیوں تُوں

اوہ وی میرے دِل دیاں جانے

میری ہر ہر رمز پچھانے

ہسدی جائے ، نسدی جائے

کول نہ آئے

فیر وی ، ربّا ! توں

توئیوں تُوں

3

سوہنے رب دا ایہن نظارہ

مُونہہ ہنیرے

چوتھی منزل اُتے چڑھیا

گلی اِٹ بنیرے اُتے

نیلے رنگ دا بھمبٹ بیٹھا

سارا سوہنا

دودیں نیلے پَر دی سوہنے

سجا کھبے توں دی سوہنا

4

تُوں تُوں تُوں

پِینجا پینجے رُوں

پھٹّی دے وچ گرمی تیری

وِچ گرمی خوشبو

نہ اپنا آپ لکو

کدے انھّیاں کول کھلو

ایس پینجے دے طنبور نال

میرا کنّبے اِک اک تُوں

میتوں دس ، لہنّدے دیا سوہنیا !
کتھّے جاواں لبھن نوں

5

اسیں کلّ مُکلّے رہنا

وِچ بازاریں. مجمع لا کے

اُچّی اُچّی حال دُہائی

پا کے، روندیاں رہنا

اسیں کلّ مُکلّے رہنا

تیری چیلی سِدّھی کر کے

سُتّے پُتّر دا مُونہہ چُم کے

مُونہہ ہنیرے بُوہا لاہ کے
سُتّیاں کُتّیاں کولوں لنگھنا

جانیاں میں بہنا
اسیں گلّ مُکلے رہنا

تیرے ناں دی تسبی پھڑ کے
اپنا قِصّہ کہنا
اسیں گلّ مُکلے رہنا

6

اَدّھی راتیں اُلّو بولن
چوراں گُٹّھاں مَلّیاں
ٹھنڈی سیت ہوا دے بُلّے
ٹُٹّی طاقی کھولن

لیف دے وِچّوں سر کڈھاں، چوراں دا بھَو ڈراوے
جے میں اندر مُونہہ کراں اوہ کُڑی نظر نہ آوے
جیہڑی چلدی گَڈّی دے وچ سر باری نال لا کے
ٹھنڈی سیت ہوا دے پاروں اتھّرو کیر دی جاوے

7

پکھی واس کٹورا لیکے آٹا منگن آئی

جیہڑا اَج تیکن نہ ڈِٹھا

بجلی دے لشکارے وانگوں آیا — چلا گیا

اوہ دی کھلو گیا

بابا ڈاکیہ

8
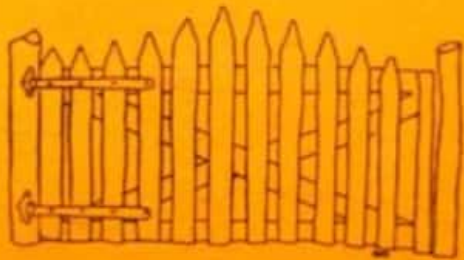
میری شکل اے تیرے وَرگی

تیری اے کِس ورگی

کُش وی مینوں نظر نہ آوے

جِنّا پینڈا مُکّے میرا

اونا رہ جائے ہور

کوجھی میری ٹور

9

پھِٹّے مُونہہ ، اوئے کھوتیا !

کانجی ہَوس کھلوتیا

آ جا پھاٹک توڑ کے

سِر نال کَنّ چھوڑ کے

جیل دے اندر چارے پاسے گوڈے گوڈے گھا

آجا میرے کول

رَج کے ایہنوں کھا

10

لُوڈو کھیڈے یار نال

نِھّا سینٹ لگا کے

نُکر چکّے بِسترے

اوہدا نام دھیا کے

۱۱
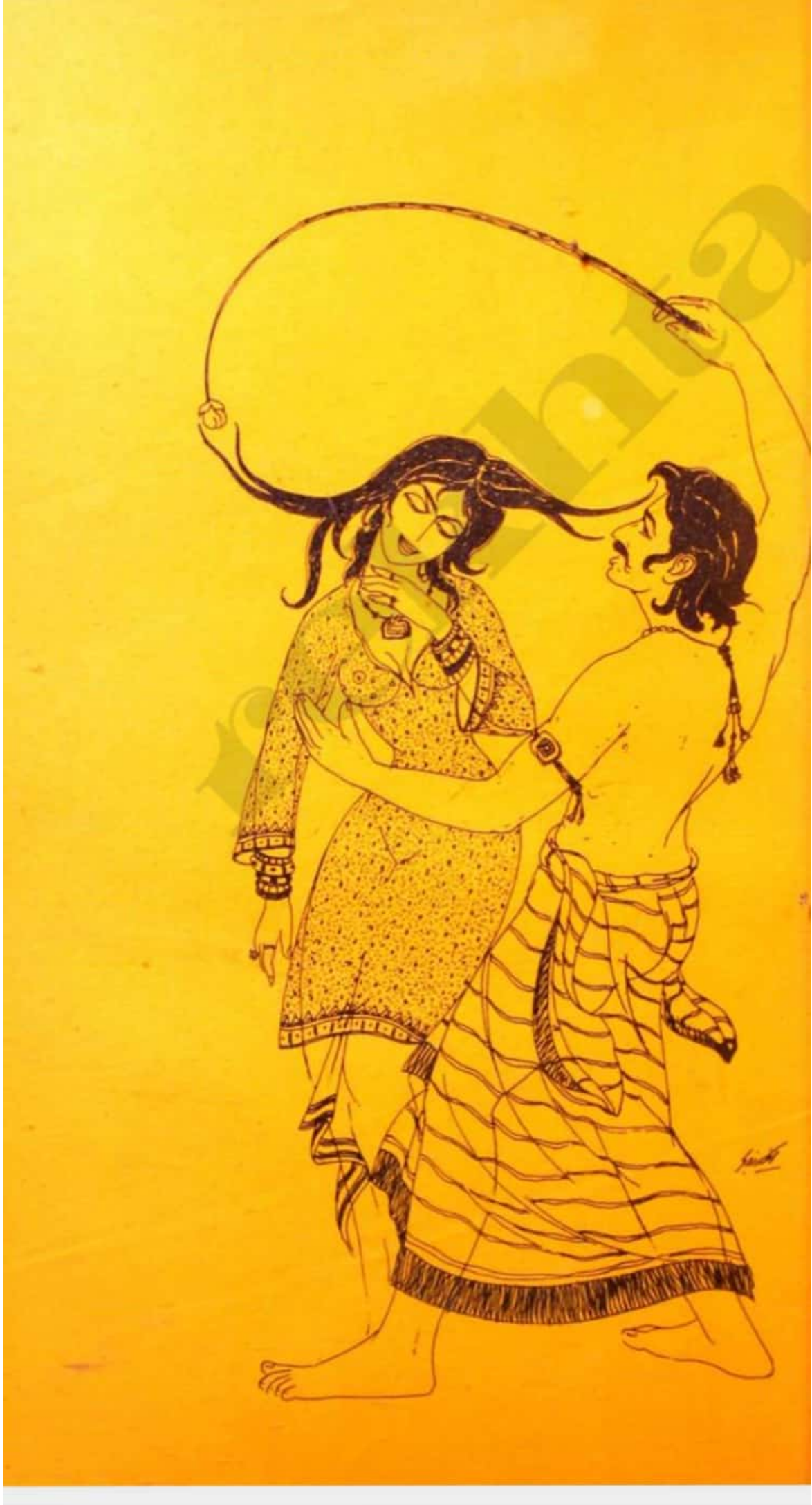
میرے کول کپاہ دی شُوشک

تیرے کول اے لَٹ

ماراں اِک ــــــ کہ چھڈ کے سوٹی

لَٹ وِچ پالاں ہَتھ

12

چھاؤنی آلے پُل توں

پہلاں لنگھیا مُنڈا

فیر لنگھی کُڑی

فیر لنگھی چِٹّی کار

ہیٹھوں لنگھی تیز گام

بُندیاں نال بھری

ایڈا سوہنا دِن سی

میں چھُٹّی لے لئی

13

کندھاں اُتے ویلاں چڑھیاں
ویلاں اُتے سَپ
اپنیاں لپٹاں دین نوں
نَپ کے کمبل رکھ

14

دِل دریا سمندروں ڈُونگھے

وِچ سمنداں بوتل، ساوے رنگ دی

ایس - او - ایس دی پرچی اُتّے

چِیٹے واہی عشق کہانی

موت دا ہانی منگدی

15

قلعے دی کندھ تے بابر بھجے

کچھّاں وِچ دو بَندے پھڑکے

جیہڑی کچھّ وِچ بوہتا مُڑھکا

اوسے کچھّ دا بندہ رووے

بُونداں ڈِگّن وارو وار

اِک اتھرّو، اِک مُڑھکے دی

ہیٹھ وگے دریا —— دھولی دھار

16

اوکھا گھاٹ فقیری دا، بھئی ! اوکھا گھاٹ فقیری دا

مسلاں دے وِچ ویلا کڈھنا، میٹنگ دے وِچ بہنا

اوکھیاں دے نال متھا لا کے، یس سر! یس سر! کہنا

ہسدے ہسدے رہنا

اپنی سیٹ تے عاجز بن کے اُگے ہو کے بہنا

مُرشد موہرے گل نہ کرنی، جو آکھے سو سہنا

دنیا داری کم نئیں، ایہہ کم ہے پتّا چیری دا

اوکھا گھاٹ فقیری دا

17
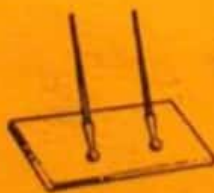
بال کھیڈدے آپُوٹاپُو

کُڑیاں کِیڑی کاڑا

نِمّ دے ہیٹھاں پِیڑھی ڈاہ کے

بھابی اُنّدی نالا

زینب چِٹھی لِکھدی

بیری اُتّے پُوڈے لا کے

بکری پتّر کھاوے

سُنج مُسنجا ویہڑہ

کُش وی نظر نہ آوے

دَسّے تینوں کیہڑا

کون تینوں سمجھاوے

18

بُدّل گجّے ــــ مِینہ وُسّے

پرنالے نَسّے

بِجلی گڑھکے ــ ہَسّے

باہر تراٹے ، انّدر جُھنّب

لہرے تیرا نقشہ

بُھلّے صورت تیری

19

اوکھا عشق سسّی دا ــــ بُری پھسی دا

تھل وِچ بلدا ، تپدا ، گلدا رووے زار و زار

ٹھنڈی دا دا بُلّا میرا پیار

راہ جاندیاں تو اکھ بچا کے

باری وچوں وڑ کے ــــ پِشلی سیٹ دے اُتّے چڑھ کے

جُوڑا دیکھے

گُڑی چلاوے کار ــــ ٹھنڈی ٹھار

20

بُت کریلے دھاگے بدھے ، سوہنے پکے

روٹی دیسی کنک دی تندوروں لتھی

اِک جگ ٹھنڈی پتلی لسی

وِچ ٹُنک دی ڈلی برف دی —— وڈی ساری

اِک سرہانا ، واہ وا اِسا

دوہرا تیہرا ہووَن جوگا

فُل سپیڈ تے سیلنگ فَین کیپیسٹر ٹائپ

بُشرٹ ہُن لاہ دیاں تے رہن دیاں بنیان

فَبِاَیِّ اٰلَآءِ رَبِّکُمَا تُکَذِّبٰن

21

گھورے اندر تھاپیاں ـــــ وِچ بھڑولے دلنے

چڑیاں اُتے کالی شاہ منارک تنبو تانے

کوٹھے اُتے پوترا گُڈّی لال اڈاوے

ہیٹھاں بولی بیٹھ کے نونہہ توں گُت کرائے

کھیتر وِچ برسیم دی وَرجی سنگھنی لو

بابے ابراہیم دے آڑھتیے سِرسو

تیجے سُوئے تبھی مَیْنہ ـــــ کٹّی پنج کلیان

فَبِاَیِّ اٰلَآءِ رَبِّکُمَا تُکَذِّبٰن

22

جِنّے میرے یار سی ، سارے مِل گئے اج

کسے نہ مہنا ماریا ، کسے نہ لائی بجّ

جیتھی پائی گھُٹ کے ، دِتّی ایسی مہک

میرے اندر رچ گیا پیڑا ، رِل ، ٹہک

سِگرٹ لائٹر جگ پیا ، اِکو رگڑے نال

نہ پیا ادھنوں جھِڑکنا ، نہ پئی کڈھنی گالھ

ٹِکّاں اٹلی والیاں ، سوہنا شہر مِلان

جِسدے خط دی تانگھ سی، دے گیا چِٹھی رسان

گرمی ہُنّدیاں سُندیاں شہر دے سبھ وِددان

حلقے وِچ مضمون تے ہوئے نہ جُتنی پیتان

فَبِاَیِّ اٰلَآءِ رَبِّکُمَا تُکَذِّبٰن

23

آ جا ! بہہ جا دو گھڑی

ٹیلی ویژن ویکھ لے

توں وی اکّھاں سیک لے

مُنّڈے تیرے کھیڈ دے ساڈے مُنڈیاں نال

بیوی میری چھنّڈ دی جاوے گِلّے وال

دَسّے تیرے خاوند نوں اپنی سسّ دا حال

توں وی بہہ جا دو گھڑی

نہ کر ایڈی کاہلھ

ٹیلی ویژن ویکھ لے

24

"اِسم شریف جناب دا ؟"

"کیوں کیہہ گل اے ؟"

"چھتّی نمبر گھر، محلّہ ماشکیاں دا' ایہو ای اے ؟"

"کیوں کیہہ گل اے ؟"

"شیخ سلیمان ولد نیاز محمّد آڑھتی"

"کیوں کیہہ گل اِے ؟"

"اوہناں دا وارنٹ اے"

"شیخ صاحب داہنڈے گئے نیں، پرسوں تک آجان گے"

"میراناں، غلام محمد کانسٹیبل، چونا منڈی"

"آن گے تے دس دیاں گا، آپے اپڑ جان گے"

"پر —— اسم شریف جناب دا؟"

"میرے اسم شریف نوں چھڈو

لعنت بھیجو، گولی مارو

آن گے تے دسّں دیاں گا، آپے اپڑ جان گے"

25

ڈاکخانے دا لال بمبا
پِیلے رنگ دی کُڑتی
وِیہہ (۲۰) پیسے دِیاں ٹِکٹاں لگی
نیلے رنگ دی پُڑی
پوسٹ کراں کہ نہ کراں ؟
سوچے گھڑی مُڑی

26

وڈے وڈے شاہ شکندر

توپاں تے تلواراں والے

موڈھیاں اُتوں تھکدے لنگھے

کیتی بہت تباہی

اوہناں دیاں نشانیاں

دُبھ ، سرکڑا ، کاہی

27

بِگراں ہیٹھاں کھال

کھال وِچ بکریاں

بگیاں، کالیاں، لال تے ڈب کھڑبیاں

سُجّر سُوئیاں، پھالِین لگیاں

نیڑے بکّر وال خوشی دِچ ٹہکے

تے آکھے، "چھے چھے"!

پٹھورے بولن

توتے ہتھ چھڈ کے

ٹاہنیاں اندر ڈولن

28

بندیاں نوں کیہہ کہنا

کاہدا غصّہ کرنا

میرے نال تے چُونک دی بتّی کر دی نت دھرُو

جدوں دی لگھن لگّاں

رَتّی کر لئے لو

29

نیلے کچ دوپٹے والی ، کالی شاہ مٹیار

پیار دے نال بھری

سِر تے گھاہ دا پُولا دھر کے

بے وسّ بھجّی جاوے

بھار سہیا نہ جاوے

30

واہ وا سوہنا شہر سی
سوہنے سوہنے لوک
راہ جاندیاں نوں ویکھ کے
ہس کے لیندے روک
کھُلّے بُوہے باریاں
کوئی روک نہ ٹوک

میرے دِل دے چور نے
خوف دی ماری نوک
آکھیا، شاہ تقین جی !
چھڈ دیئو ایہہ جھوک

31

رات نوں بولن والیے ٹِڈیئے !

ڈر نہ ، بولی جا

بولدے اِی لَد جان گے

سارے ایتے راہ

32

شاماں ویلے پیلی دُھپ وچ

ائرپورٹ دے باہر

تُوں تے اِک کڑی

ریلنگ دے نال موڈھے لا کے

گلّاں کردے رہے

دوویں اکھاں نیویاں کر کے

بوئنگ دی شاں شاں دے پچھّے
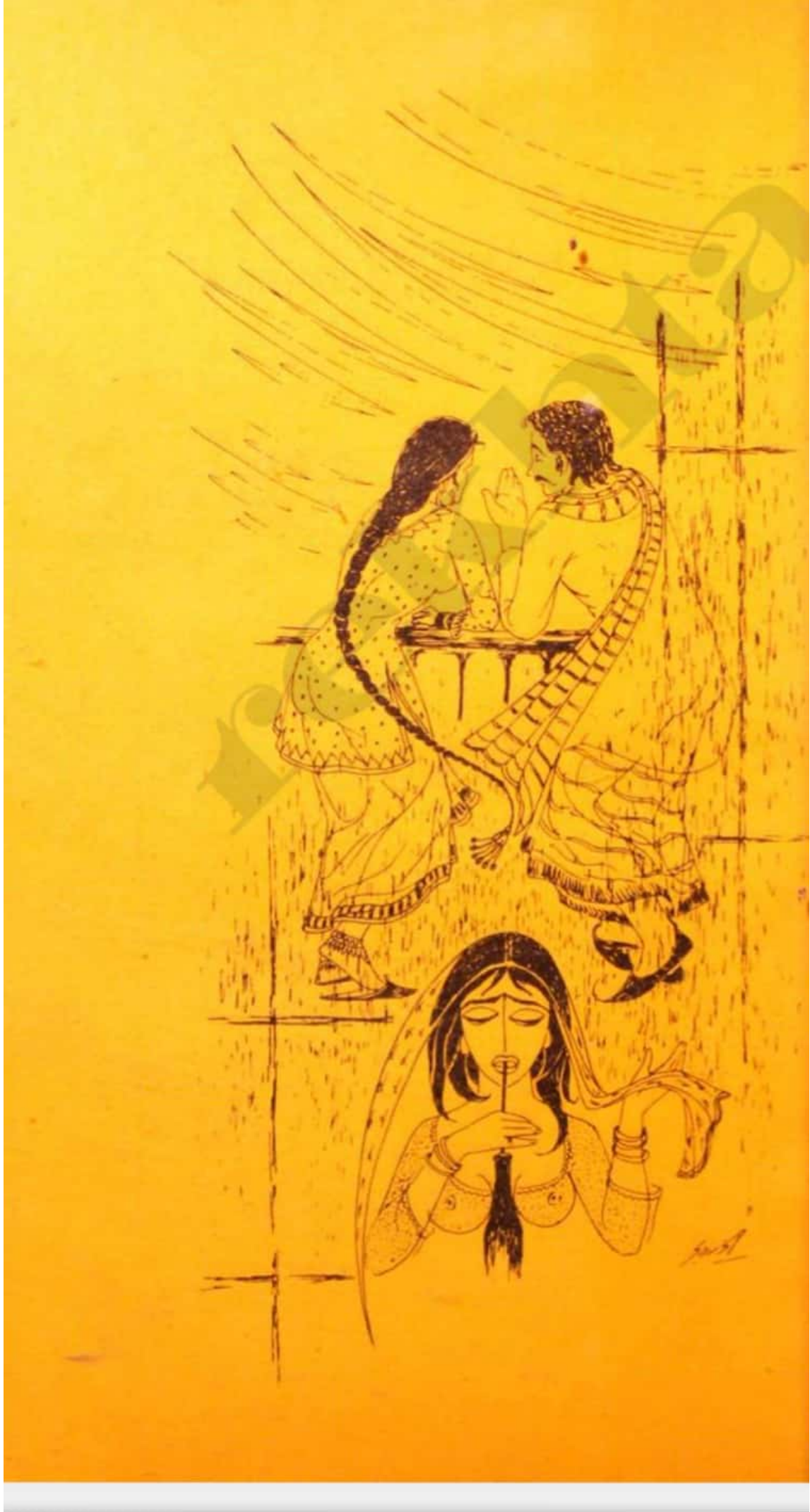
ہو کے بھر دے رہے

ریستوراں دے شیشے وچوں، مینوں وِسدے رہے

مَیں وِس گھول دی رہی

تے صبر شکر دا پَلّا پھڑ، بد دُعائیاں دیندی رہی

نالے کوکا پیندی رہی

33

چھ درھے دا میرا کاکا

ایڈا ای میرا ہاسا

دوویں سکّے بھرا

اگلے شُکر وار نوں

دوہاں دی سالگرہ

34

جس ویلے میں کلّ مُکلّا

موڈھیاں اُتّے بھُورا پا کے

ڈھو کُرسی نال لا کے

تیری یاد نوں کُچھّڑ بہاواں

روندی نوں پرچاواں

اَتھرُو پُونجھاں

گلّاں دے وِچ لاواں

اوسے ویلے ، توں دی میری یاد نوں دل نال لا کے

چپس دا پیکٹ کھولھیں

چُوڑیاں والا ہتھ ودھا کے

ہَولی ہَولی بولیں

اپنے جیٹھ نوں آکھیں :

" بھَاجی ! تسیں دی لوو "

ساہمنے وِلن بڑھک مار کے آکھے "بوہ ، اوبوہ ! "

35

تیرے نال محبّت پا کے

خوشیاں نوں گل لایا

تے گل نال لگیاں خوشیاں نوں

بُھبّاں مار رَوایا

جم جم سر متھّے ایہہ خوشیاں

جی آیاں نوں چا

جیہناں ہوکیاں کنوں بچایا

ساہنوں چُپ دا بھیت سکھایا

36

جے میں کالی نُس نُس کردی
مَینّھ دے اُتّے بہہ کے
ہتھ وچ گنّا لے کے
گل وچ گانّی پا کے
دل وچ ڈھولا گانّدا
تیرے بُو ہے آنّدا
کردی مینوں پیار ؟
دیکھ ! اشارہ بدل گیا اے
ہولی کرلے کار

37

بُڈھا ہویا ، کُبّا ہویا

دندیں جھیراں پئیاں

میں کوجھا ہویا

بولا بدّل ، انّھا مُورا

فیر دی سجّر کِھڑیاں کلیاں

بوٹا ہار سِنگار دا

چھوٹے چھوٹے پُھل

کردے مینوں پیار

پانڈے میرا مُلّ

38

اَدّھی راتیں چُپّ چپیتے
نازک کُڑی محلّے دی
بنھ کے گٹھڑی روگاں والی
وِچ دریا دُے روڑھن چلّی
نویں پُرانے دُکھ
شوہ دریا دے کنڈھے کنڈھے
ملاحواں دیاں قبراں
ڈِگے ڈھٹھے رُکھ

ٹھنڈی وا دے بُلّے

سُنج مُنجّا رستہ

کلّ مُکلّی ذات

مُڑ کے گھر نہ آئی

کدے نہ پائی جھات

خبرے اوتھے ہووے

جتھّے لوکی کہندے

چھی مہینیاں دا دن ہُندا اے

چھی مہینیاں دی رات

39

بابا بُدّھ

بوڑھ ہیٹھاں بیٹھا بیٹھا
اکھاں نُوڑ کے
جے کر کہندا
"کُڑیئے گراں دیئے !
قدبُت والیے !
کِڈی سوہنی لگدی ایں !"
مینوں کیویں پتا لگدا
کون بھیت کھولدا

۷۰
ایڈا سیانا ہو کے بابا بُدھ
دسّو لوکو!
"پالی" کیوں سی بولدا ؟

40

ورھیاں پِچھوں یاد نے تیری آ کُنڈی کھڑکائی

دِلدے کالے بُوہے اُتّے

وِنّ سوَنّیاں شکلاں والے

چُبھک ماردے کوکیاں وِچوں

مُنّدری دی ٹھاک آئی

میری نوُنّہہ نے بوہا لاہ کے

باہر جھاتی پائی

دوویں پاسّے دیکھ کے پرَتی

مینوں پُچھن لگی

بابا ! ایتھے کون سی ؟

کِس بُوہا کھڑکایا سی ؟

کون ساڈے گھر آیا سی ؟

میں کہیا ، دِھیے رانیے !

تیرا میرا وہم سی

تیرا میرا چا سی
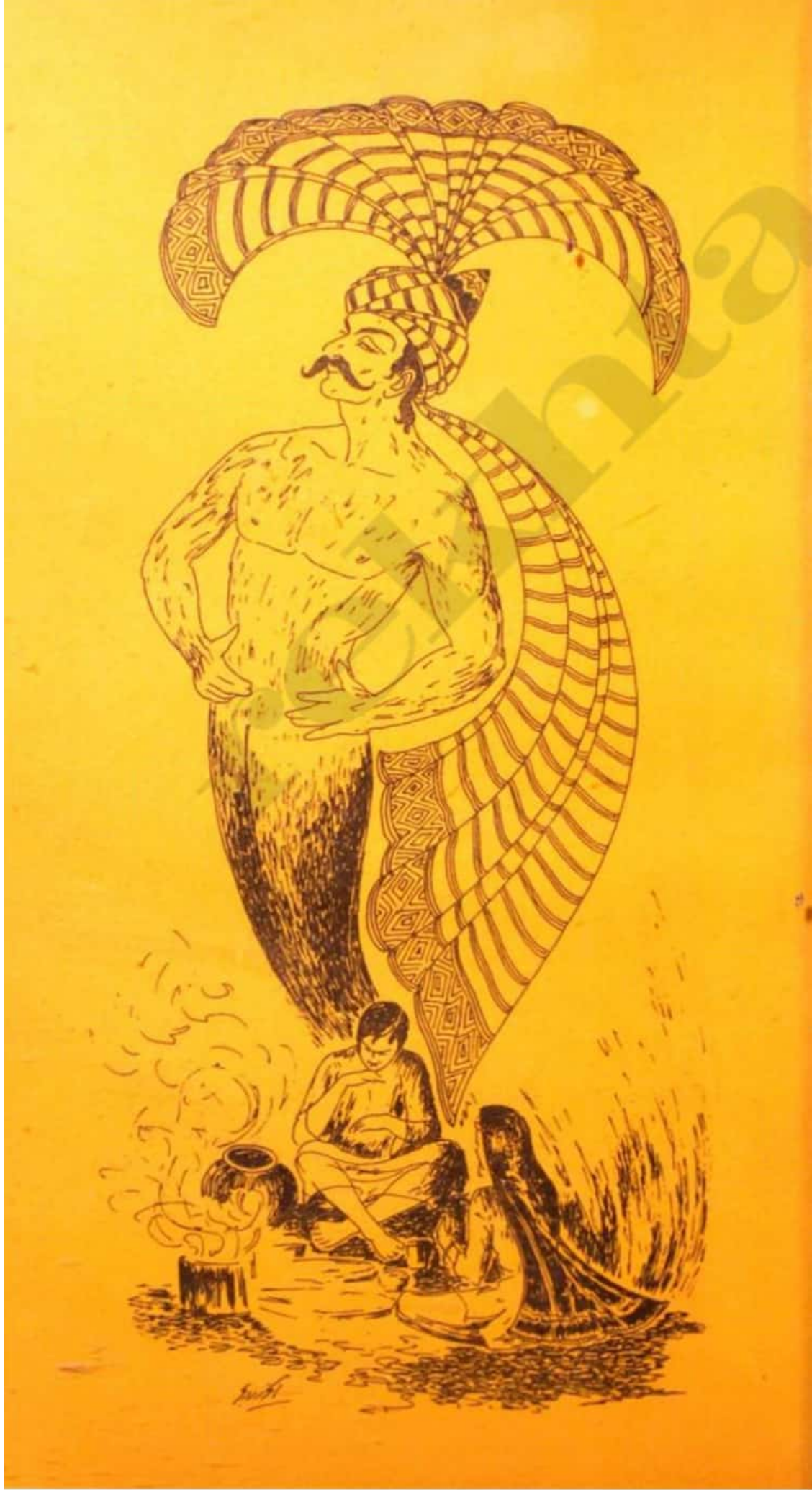
41

جے ایڈا مشہور نہ ہُنّدا

ایڈی میری ٹَیں نہ ہُندی

جے میرے وچ مَیں نہ ہُنّدی

دادی دے گھر رہنّدا

تتّی روٹی کھانّدا

چُلّھے مورھے بہنّدا

42

اُچّے اُچّے ، تِکّھے تِکّھے ، کالے شاہ پہاڑ

سوگ چ ڈُبّی ہو کے بھر دی ، کنّبن ہار اجاڑ

چُپ چاں دی گھُو کر اندر

وِرلے وِرلے گھر

ٹیڈھی راہ تے بیٹھاں تکدیاں

سوچ دی جائے ڈر

پتھر اُتّے تیڑوں ننگا ، آکا باکا کاکا

بکریاں دا راکھا

بے خبرا، انجان

اپنی گل نہ سمجھے

اپنا وی نہ جانے

رات نوں سوَن لگے

جدوں دوپٹہ لاہویں

کیہڑے پاسے رکھیں

کیہڑے پاسے سوویں

43

سوہنے شہر دے، سوہنے لوکو!

پھُلّاں دیاں پوشاکاں پا کے

آپس دے وِچ گلّاں کردے

مینوں وی کُش دَسّو

میرا وی نوٹس لوو

میرے تے وی ہَسّو

44

سوچاں دی ٹُٹی دے اندر

وقت دی کھاہدی واشل وچوں

تیری یاد دے ٹُبکے ڈِگن

دِلدے ایس کھُرے تے

آسے پاسے کیچل میلا

قدم چلیتے دا تِلکے

آخری واری کدوں ملی سَیں

44

سوچاں دی ٹُٹی دے انّدر

وقت دی کھاہدی واشل وچوں

تیری یاد دے ٹُبکے ڈِگّن

ڈِلدے ایس کھُرے تے

آسے پاسے کیچل میلا

قدم چلیتے دا تِلکے

آخری واری کدوں ملی سیں

کیہہ آکھیا سی بل کے ؟

کُش دی یاد نہ آوے

ٹھنڈی وا پُرے دی وگے

دُھپ اسمانیں پچلکے

45

اِک ڈاکو ڈاکہ ماریا

میرا لُٹ لیا مال متاع

میں ہسّدا وسّدا رہ گیا

میری کوئی نہ چلی واہ

دیاں سیساں اوس بے ترس نوں

جس جُھگّا دِتا ڈھاہ

اوہ ڈاڈھا ڈھول ڈکیت اے

توُں ڈاڈھا بے پرواہ

46

پیلی ورگیئے، سوہنیئے کُڑیئے !

ٹانڈے وانگوں لمیئے !

یار دے موڈھے بھار پاندیئے !

ٹُر نہ ہَولی ہَولی

چھیتی چھیتی لنگھ جا ایتھوں

میں تیرا بَھکھڑا پوہلی

47

ٹھنڈے سیت ناران وچ وگے پیا کُنہار
رُکھّاں دے اخروٹ تے بیٹھی آن بہار
اپنے پھنگ کھلار کے کردی گُوک پکار
سُتیا جٹّا ! جاگ او ! ہُن مشکل ایہو پہر

بیٹھی اے دیوان تے سوچاں دے وچکار
پٹ تے اپنے رکھ کے جَٹ دے سِر دا بھار
مشکی زلفاں وچ کرے اُنگلاں دی تکرار

آکھے :

پھوکاں ایس بہار نوں ، جس آتنا پایا شور

لانبو لگے کنہار نوں ، جیہدی رَدلا پاؤندی ٹور

مَیں بوہتا کُش نہ منگدی ، میری عرض کوئی نہ ہور

اوہ تھکیا ٹُٹیا سَوں رہوے ، گھڑی رہوے نیند دا زور

جے اوہ جاگیا وچ ناران دے ، میں مرجاں گی وچ لہور

سُن ! سیٹی دَج گئی صاحباں ! اُٹھ کر لے چاہ تیار

تیرے خاوند میٹنگ جاؤنا ، جیہدا لاکھا کاروبار

جیہڑا اُچیاں اگے میمنا ، تے لیلیاں اگے ہنکار

جے بیٹھی رہ گییوں تخت تے ، تینوں مہنگا پؤ پیار

بُھل پتھر دل ناران نوں تے شوہ کُنہار وسار

سن ونجل کہندا صاحباں

کدے سوچیاں میت نہ آوندے ، کدے رویاں نہ مِلدے یار

48
تیری گلی چوں لنگھن لگیاں
سَو واری ایہہ ہویا
کِسے نہ بُوہا کھولیا
کِسے نہ کھُلّا ڈھویا

49

لوکاں کولوں مُونہہ لُکاندا

جدوں دی سَیر نوں کلّا جاواں

میرے نال گواندھیاں دا

اوہ کُتّا ٹُرپیندا اے

جیہڑا میرے گھر دیاں اُتّے

گل گل تے پیندا اے

جیہڑا میرے یاراں دے نال

گل گل تے کھہندا اے

50

سِنگل بَینڈ دا ریڈیو میں
میرا اَنھّا مُورا واج
ساری عُمرے میرے اُتے
اِکّو ٹیشن وَجدا رہیا
اِکّو اناؤنسر گجدا رہیا
پرسوں راتیں اچن چیت
رب جانے کیہہ ہویا
میرا سرکٹ وِگڑ گیا
کوئی ٹانکا ڈِھلّا ہوگیا
یا پوائنٹ کوئی کھُنجھ کے
کِتے ہور ایں چمبڑ گیا

ہُن دُوروں ـــــ دُور دُراڈیوں
اک نِمھی جیہی اَواز
ایس سنگل بَینڈ دے نال نال
سُنی جاندی اے ، پئی آندی اے
پردے دے کے کُش پاز
میرا وس نہ چلّے ایس تے
ایہہ نہ مَنّے میرا آکھا
ایہہ اِکّو لور چ بولدی
جی آیاں نوں ! ــــــ رب راکھا

51

اَدھ اسمانیں چکّر لا کے اُڑن لگا پُور
اگّا نیڑے آگیا تے پچھّا رہ گیا دُور
توں بنھ حفاظتی بنّد ، گُڑے !
ہُن تھوڑا رہ گیا پنّدھ ، کڑے !
نہ ہتھ راس دے اتے کڑیئے ، نہ وِچ پیر رکاب
نہ مرکب تے زور
اِکّو ایہو بنّد
بنھ حفاظتی بنّد
گُتھلا کھول کے کڈھ لے کاغذ
جے توں اگّے لنگھنا ، نہیَوں سَنگنا
صاحب دے گھر وَنجنا

یار دے بُوہے لبھّن لگے

چارے انجن شوہ شوہ بولن

شوہ دے دیہڑے اُتّرن لگے

پھُنگاں اُتّے کُلّ کا بلے ، ہیچ ڈِھبریاں

سارے اُتّرن نوں پَر تولن

کنّبدے پنجر نال کنّبدے

کُلّ کابلے ، ہیچ ڈِھبریاں

توں توں بولن

توں دی سوہنیئے ، کلیئے کُڑیئے !

گھر دیاں کولوں رُسّیئے !

ڈبیئے کنّبن ہارے !

تن طنّبور رگاں دیاں تاراں

گھُٹ کے رکھ ایہہ تنّد

بنھّ حفاظتی بنّد

اندر کیرج گنبد وچوں

متّھا ٹیکن باہر آئی

توں وی ہو تیّار

اِکّو ٹھنڈا ساہ ولھیٹ کے

میچ لے اپنے دَنّد

بنھ حفاظتی بنّد

رہ گیا تھوڑا پنّدھ

52

کُرسی اُتّوں اُٹھ کے ، صوفے تے جا بہنا

سبھ دیاں گلّاں سُنّیاں ، مُونہوں کُش نہ کہنا

بُوہے باریاں مار کے ، خوشیاں دے وچ رہنا

بختاں والے آدمی بھاگیں بھریا لہنا

53

بُڈّھا بگّا ڈھگّا

بگّی برف دا پہاڑ

ہل وِچ وگدے ویہڑکیاں توں دو مربعے دُور

نہر دے کنّڈھے ، ہِکراں ہیٹھاں

ٹُٹی گڈّ نال بَدّھا

کُھلّا کھاوے ، موج اُڈاوے

کوئی کم نہ کار

سَوکھا ویلا ، سَوکھے دن

سوکھے سال مہینے

پَٹ تے لخیا ناں مالک دا

ساون دے وچ رِستے

پُوشل نال اڈاوے مکھی

اکھاں توں نہ دِستے

ایسّے طراں وجود چ میرے

داغ ہے تیرے ناں دا

مُڑھکا تیرے سانہہ دا

چیتا تیری "نانہہ" دا

ہور دی کئی دفینے

سُوکھے سال مہینے

54

اِکدن شاہی مسجد وچوں

میں تے میرے دِلدا چور

ڈِیگر پڑھ کے نکلے

چُپ چپیتے نمّھو جھانے

اِکدوجے توں رُستے رُستے

اَگڑ پچھّڑ ٹُردے ٹُردے

ہوٹل وچ جا بیٹھے

ہاف سیٹ دا آڈر دے کے، لے بیٹھے اخبار

پڑھدے جائیے، ویہندے جائیے

دارو واری باہر

ورھدے مینہ وچ مُڑھکو مُڑھکی گھوڑیاں دی کھڑکار

چنگاں پھٹدی دُھپ دے اندر

کنیاں دی گھمکار

اپنی اپنی چاہ دی پیالی پی کے اُٹھن لگے

پیسے کڈھن واری

اوہنے میری دینی پھڑکے، ہس کے کہیا : سرکار!

سانوں دی تے خدمت دا اِک موقع عطا فرماؤ

ساڈا وی دل رکھو

سانوں وی ازماؤ

اگے ودھکے ہوٹل دے کاؤنٹر تے پیسے دھر کے

کوٹ دے کالر اُچے کر کے، فیلٹ نوں نیواں کر کے

بُوہے وِچوں بجلی وانگوں باہر نِکل گیا

گِدڑ گِدڑی دے دیاہ دا جانجی بن گیا

55

کالے کالے ہتھاں اُتے لال لال مہندی
ننگی بچّی گوری
سبھ دے ساہمنے بیٹھ کے روو ے چوری چوری
آکھے : جے میں روناای سی
کر ای لینڈی پیار
پرہن ویلا دیت گیا
نہ بادشاہ ، نہ گھمیار

56

مہر محبّت روہی ریتڑ

عاشقیاں دے سُنجے ڈھوک

توڑ نبھانے سرے چڑھانے

پیڑے گنّے سُکّے پھوک

شاہ تقیناؔ یاری لا کے

توڑن والے اُچّے لوک

57

منہ ہنھیرے اُٹھ کے سیر کرنی پیندی اے

سُتیاں نوں ویکھ اللہ خیر کرنی پیندی اے

شیو کرنی پیندی اے شنگار کرنا پیندا اے

اپنے وجود نوں پیار کرنا پیندا اے

دھر کے اخبار مورھے دُدھ پینا پیندا اے

بعضے بعضے بندیاں نوں روز جینا پیندا اے

58

سنجے دل دے کھولے اندر

ٹٹے کھُسّے راہی باہجوں

ہور کوئی نہ آوے

کوئی نہ پھیرا پاوے

پر توں کدھر وڑ آئی ایں

پاٹیاں کندھاں ، ڈھٹھے بُوہے

فرشاں اُتے گھاہ

بینڈے ساہنے کوڑھ کرلیاں

اوکھے لیندے ساہ

چھیتی فوٹو کھچ لے کُڑیے

ہور نہ جانویں ڈھا

59

جے میں ڈر گیا

نک گیا ، مر گیا

توں رہی جیوندی

میرے نال وعدہ کر

اک واری ملیں گی

اوس ہرکارے نوں

جیہڑا ساڈے نیلے خط

ہس کے لجانودا

جے اسیں رنخدے

جے اسیں پانودے

جے اسیں پیار کردے

نال نال رہن دا

جین دا یاں مرن دا

دلوں اقرار کردے

60

کدے کدے تے دِل کردا اے

وڈّے سارے جلسے اندّر

اُچّی جیہی سٹیج دے اُتّے

توُنیوں توُں ای ہووِیں

سبھ تیرے جَس گاوَن

دارو واری اَگّے وڈّھکے

تینوں گل نال لاوَن

گھُٹ گھُٹ جپھیاں پاوَن

میں ٹاہلی تے چڑھ کے

اُچا ہو کے

رَسّہ پھڑ کے

اپنے آپ نوں تولاں

لَوٹ سپیکر کھولاں

61

چیت مہینہ چُمّیاں لیکے

میرے وتّوں جاوے

تیرے بُوہے آوے

گنڈھڑی کھولے

رنگ برنگے ٹوٹے کڈّھے

کھُلا من دا جاوے

62

تیریاں اکھاں وچ اُداسی

تیرے مونہہ تے ہاسا

ہتھاں دے وچ مہر محبت

اُنگلاں وچ دلاسا

پتا نہیں ، اوہ کون ہووے گی ؟

جس دی ماں بنیں گی

پا کے جندیاں بانہواں گل وِچ

ہر دم چُمدی رہیں گی

پھڑ کے جندے ہَتھ ایانے

رات نُوں روندی رہیں گی

63

نہ کوئی جھگڑا نہ کوئی جھیڑا

نہ سدّھر نہ آس

اک کمرے وِچ چُپ چپیتے

ساہ روک کے تِنّے بیٹھے

آمنے سامنے اوہ تے میں

دوہاں دے وِچکار گلاس

64

شہرت ناموری دا ککڑ اُچّیاں بانگاں دیوے

پُھنگ کھلارے ، دُھون ہلاوے، کھاوے مِٹھّے میوے

وِچے کھاراں ، وِچے تاڑاں ، وِچے روپ بہاراں

وِچے چُھریاں تیز پھلاں دیاں دستے لگے تھیوے

65

درگاہنواں تے فاتحہ مگروں
پُوڑیاں نوں وی ہونج لئی دا اے
بُوہے نوں کھڑکان توں پہلاں
اتھرواں نوں پونج لئی دا اے

ہاریا، ہینا، ٹُٹیا بندا
کڈا سوہنا لگدا اے
جنے کھنے نوں خوشیاں بخشے
ہاسا سارے جگ دا اے
اپنی ہار دا جھنڈا پھڑ کے گلیاں دے وچ وگدا اے
جس دے سوہنے متھے اُتے
ہار دا لاٹو جگ دا اے

67

نہ کوئی دُکھ نہ روگ بماری

نہ ای کوئی پیڑ

نہ ای کوئی ساہ اولاّ

نہ ای دل دلگیر

ہسن کھیڈن والا مُنڈا

کُڑیاں کولوں سوہنا

منہ چِت لگدا گبھرو

بھولا تے من موہنا

جدوں وی اٹھن لگے

موہڈھا اُچا کر کے

بُلھاں دے وچ آکھے

"کلمۂ شہادت"

اِکّو بھیڑی عادت

68

میرے دِل دے کاٹھ گدام وچ

وڈے وڈے پھٹّے

چھوٹے چھوٹے بالے

وِنگیاں ٹیڈھیاں کڑیاں

گو بنّھن دے رَسّے

پچّے ٹین کنستر

سارے کُکّ نال کالے

ایہناں دے وِچکار

چنن دی اک کُرسی
شیشیاں نال جڑی
تیریاں راہواں تکے
دُھوڑاں نال بھری

69

پالا لگے رات نوں
مینوں دُکھاں دا کمبل دے
مَیں اوکھا دیہنہ گزاریا
مینوں سُوکھا ہوَن دے